Dopad zmeny regulácie sieťových odvetví na konečných spotrebiteľov

Ing. Miroslav Kučera Klub 500
kucera@klub500.sk
Tel.: +421 2 4463 7767
Fax: +421 2 4463 7769

05. november 2003

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť regulácie sieťových odvetví na Slovensku

- Minulosť regulácie v energetike a jej dopad na konečných spotrebiteľov
- Prítomnosť regulácie v energetike a jej dopad na konečných spotrebiteľov
- Budúcnosť regulácie v energetike a jej dopad na konečných spotrebiteľov

Minulosť regulácie v energetike

- Do 30.06.1998

cenovú reguláciu vykonávalo Ministerstvo financií
vecnú reguláciu čiastočne stavebné úrady

- Od 01.07.1998 do 31.07.2001

vecnú reguláciu vykonávalo Ministerstvo hospodárstva
cenovú reguláciu Ministerstvo financií
hospodársku súťaž reguloval Protimonopolný úrad

- Od 01.08.2001

všetky formy regulácie v energetike vykonáva Úrad pre reguláciu sieťových odvetví

Minulosť regulácie v energetike

- Ministerstvo financií na základe politického rozhodnutia vlády určilo ceny energetických tovarov – konečný spotrebiteľ bol viazaný politickým rozhodnutím v zajatí národnej ekonomiky (pozostatok plánovaného hospodárstva)
- Stavebný úrad na základe žiadosti investora posudzoval po schválení dodávateľmi energie investičnú akciu v energetike – konečný spotrebiteľ bol odkázaný na stanovisko dodávateľov energie, ktrí mali právomoci štátneho orgánu

Prítomnosť regulácie v energetike

- Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
  - vydáva predchádzajúci súhlas k výstavbe, rekonštrukcii a zrušeniu energetických zariadení
  - udeľuje licencie na podnikanie v energetických odvetviach
  - vydáva cenové rozhodnutia pre držiteľov licencie na podnikanie v energetických odvetviach

- Stanoveniu cien predchádza cenový dôkaz držiteľa licencie na podnikanie v energetických odvetviach

Prítomnosť regulácie v energetike

- Regulátor k cenovému dôkazu nepožaduje pred vydaním cenového rozhodnutia expertné porovnanie rôznych rovnako technologicky vybavených operátorov v energetike formou benchmarkingu (významne sa to prejavuje v tepelnej energetike)
- Konečných spotrebiteľov zaťažujú neporovnateľné ceny energie od rovnako technologicky vybavených dodávateľov – regulačné rozhodnutia spôsobujú nerovnaké podmienky a postavenie odberateľov energie na Slovensku

Prítomnosť regulácie v energetike (kritéria)

- Regulátor má úlohu **podporovať konkurenciu** a zamedziť možné vytváranie **bariér** na energetickom trhu
- Rozhodujúcim princípom regulačného konania je **prehľadnosť systému**
- Regulátor má zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie s každým hráčom na energetickom trhu vrátane chránenia odberateľa **zamedzením zneužitia** prirodzene monopolného postavenia dodávateľa energie
- Rozhodovanie regulátora má byť **transperentné**

Prítomnosť regulácie v energetike (kritéria)

- Zabezpečenie objektívnej regulácie
- Každý hráč na energetickom trhu je preskúmateľný (expertami)
- V rámci benchmarkingu (porovnávania) sa stanovujú tarify
- Novo podnikajúce subjekty (nových hráčov na energetickom trhu) sa expertne preveria

Prítomnosť regulácie v energetike

- Slovenský regulátor kritéria svojho konania plní „nezávisle"
  - Do ceny energetického tovaru premietol napríklad aj uviaznuté náklady dominantného výrobcu elektriny, hoci kompetentné orgány nerozhodli o ich umorení touto formou
  - Priznaným primeraným ziskom v cene energetického tovaru umožňuje nezdôvodnene krátke doby návratnosti vloženej investície operátora v energetike
  - Skladbu oprávnených nákladov nešpecifikoval
  - Služby v energetike (podporné a sytémové) nie sú čitateľne rozkľúčované

Prítomnosť regulácie v energetike (dopady)

- Došlo k skresleniu objektívnosti regulácie, lebo bez expertného posúdenia sa stanovili oprávnené náklady v cene (napr. nedokladovaná oprávnenosť nákladov na opravy a údržbu – energetické zariadenia, budovy operátorov a vozový park získali jednorazovo nový šat)
- Regulátor prevzal cenové dôkazy súčasných dodávateľov bez bližšieho odborného preskúmania a bez porovnávania reguloval
- Konečný spotrebiteľ vyfinancoval v cene energetických tovarov všetky rozhodnutia regulátora pre regulované subjekty

Súčasnosť regulácie v energetike (rezervy)

- Regulátor doteraz neeliminoval svojimi rozhodnutiami vysokú nákladovosť energetiky (najmä elektroenergetiky), ktorú spôsobuje aj zabezpečenie spoľahlivosti elektrizačnej sústavy, lebo vychádza z ruského vojenského bezpečnostného štandardu a preceňuje štatistickú významnosť a ekonomické ocenenie možných porúch
- Neprimeranú bezpečnosť a spoľahlivosť zásobovania elektrinou vykupuje konečný spotrebiteľ neprimeranou cenou podporných služieb

Prítomnosť domáca

- Priemyselné podniky tvoria nezanedbateľný segment v konečnej spotrebe elektriny, plynu a energie ako takej
- Z celkovej energetickej spotreby v ekonomike konečná spotreba v priemysle predstavuje viac ako polovicu
- **Výška cien** a **regulácia energetických vstupov** má na činnosť konečných spotrebiteľov energie výrobcov tovarov rôzneho druhu spotreby

➢ priamy dopad na ich nákladovosť

➢ vplyv na ich **konkurencieschopnosť** na medzinárodnom tovarovom trhu

Prítomnosť domáca

- Nikomu, kto vkladá financie do podnikania nie je ľahostajné či sa transparentne alebo netransparentne stanovujú podmienky a pravidlá jeho správania sa na trhu, preto tak má konať regulátor aj vo vzťahu k odberateľovi – konečnému spotrebiteľovi
- **Konečný spotrebiteľ** požaduje, aby regulácia bola
  - Primeraná
  - Čitateľná
  - Včas
  - Rešpektovala možný dopad na jeho konkurencieschopnosť

Poznatky z prítomnosti regulácie v energetike

- Smernice z rokov 1996 (č. 92 elektrina) a 1998 (č. 30 plyn) definovali trh a pomenovali dodávateľa a odberateľa ako hráčov na energetickom trhu
- Princíp jediného kupujúceho sa neosvedčil ako motív na otvorenie trhu s energiou
- Odberateľ je v zajatí dodávateľa bez možnosti jeho voľby
- Pretrvávajú národné bariéry v dodávke energie – energetický trh nie je nadnárodne harmonizovaný
- **Regulačný rámec** je stabilizovaný len technicky

Aktuálne východiská zmeny regulácie v Európe

- Od dominancie dodávateľa elektriny, s preferenčnou podporou zo strany regulátora, prechod na rozhodujúce ovplyvnenie energetického trhu kupujúcimi, najmä priemyselnými odberateľmi

- Základným motívom zmeny smerníc o trhu s elektrinou a plynom je snaha
  - zrušiť akékoľvek možné bariéry
  - vytvoriť akcieschopný jednotný vnútorný energetický trh v EU

Aktuálne východiská zmeny regulácie v Európe

- Posilnenie úlohy energetických regulátorov
  - pri vytváraní čitateľného energetického trhu
  - zamedzením protekcionizmu
  - zamedzením nežiadúcej ochrany štátnych orgánov

- Potreba vytvorenia priestoru na doplnenie energetického trhu novými hráčmi (organizátor trhu, obchodník s energiou)

Východiská zmeny regulácie v energetike

- Podľa smerníc z tohto roku (č. 54 elektrina a č. 55 plyn)
  - Skutočné otvorenie trhu umožní len oddelenie prepravnej energetickej cesty od dodávky energie
  - Dodávateľom je ten kto má vlastní energiu (výrobca, obchodník)
  - Odberateľ sa oslobodí od zajatia dodávateľom - má možnosť voľného výberu dodávateľa
  - **Odstránením hraničných bariér** sa stabilizuje regulačný rámec nie len technicky ale aj obchodne
  - Bezpečnosť dodávky systémovo zabezpečí autorizačný prístup k posudzovaniu výstavby a zrušeniu energetických zariadení

Rozhodujúce zmeny regulácie v energetike

- Harmonizácia energetického trhu vo vnútri EU
- ✓ Tranzit, prenos a distribúcia **musia mať ceny konkurencieschopné** a **nie diskriminačné**
- ✓ Nastavenie vysokých cien systémových služieb je **neprípustnou** ochrannou národného trhu

- Dva rozhodujúce termíny a rad nových prístupov:
- ✓ **1.7.2004** → otvorenie trhu pre odberateľov mimo domácností
- ✓ **7.7.2007** → otvorenie trhu pre všetkých!

Rozhodujúce zmeny regulácie v energetike

- Novými smernicami sa vytvorili podmienky obchodovať so silovou elektrinou aj s podpornými službami oddelene
- Každý dodávateľ má predpoklady ponúkať komplexnú službu s dohodnutou cenou
- Uvoľňuje sa správanie koncových hráčov na energetickom trhu – reguluje sa len prepravná cesta
- Záväzok verejnej služby: „univerzálna služba" - dodávka vysokej kvality na zásobovanom území

Situácia na riešenie

- Uviaznuté náklady sú fenomén, ktorý významne ovplyvňuje ekonomiku dominantného dodávateľa elektriny a má vplyv na cenu ním predávaného tovaru odberateľom
- Jestvujú rôzne formy umorenia uviaznutých nákladov: v cenách elektriny, oddĺžením a zaťažením kupujúceho (strategického investora)
- Koneční odberatelia, ak chce štát zachovať slovenského výrobcu elektriny, žiadajú umorenie formou oddĺženia (tak ako sa to stalo v prípade bánk)

Situácia na riešenie

- Umorenie uviaznutých nákladov v cenách elektriny je záver rozhodovania exekutívy, ktorý spôsobí slovenskému dominantnému dodávateľovi elektriny
  - Nekonkurencieschopnosť na trhu s elektrinou
  - Znehodnotenie majetku štátu
- Strategický investor do nekonkurencieschopného prostredia nepôjde
- Vznikne diskriminácia národného trhu vysokými cenami elektriny
- Odberatelia na Slovensku budú hľadať dodávateľov elektriny v inom vhodnejšom prostredí

Blízka budúcnosť regulácie v energetike

- Pôsobnosť regulátora charakterizujú nové úlohy
  - ➢ Presun z regulácie dodávateľov do prostredia regulácie prevádzkovateľov prenosových, tranzitných a distribučných sústav
  - ➢ Objektívne stanoviť Sieťové tarify, ktoré nesmú podliehať ovplyvneniam (sú nezávislé)
- Chrániť odberateľov
- Úplne sa otvára priestor v dodávke (výroba a obchod)
- Obmedzený a prirodzene monopolný priestor (regulovaný) ostáva v distribúcii a prenose

Pozitívne dopady regulácie na konečného spotrebiteľa

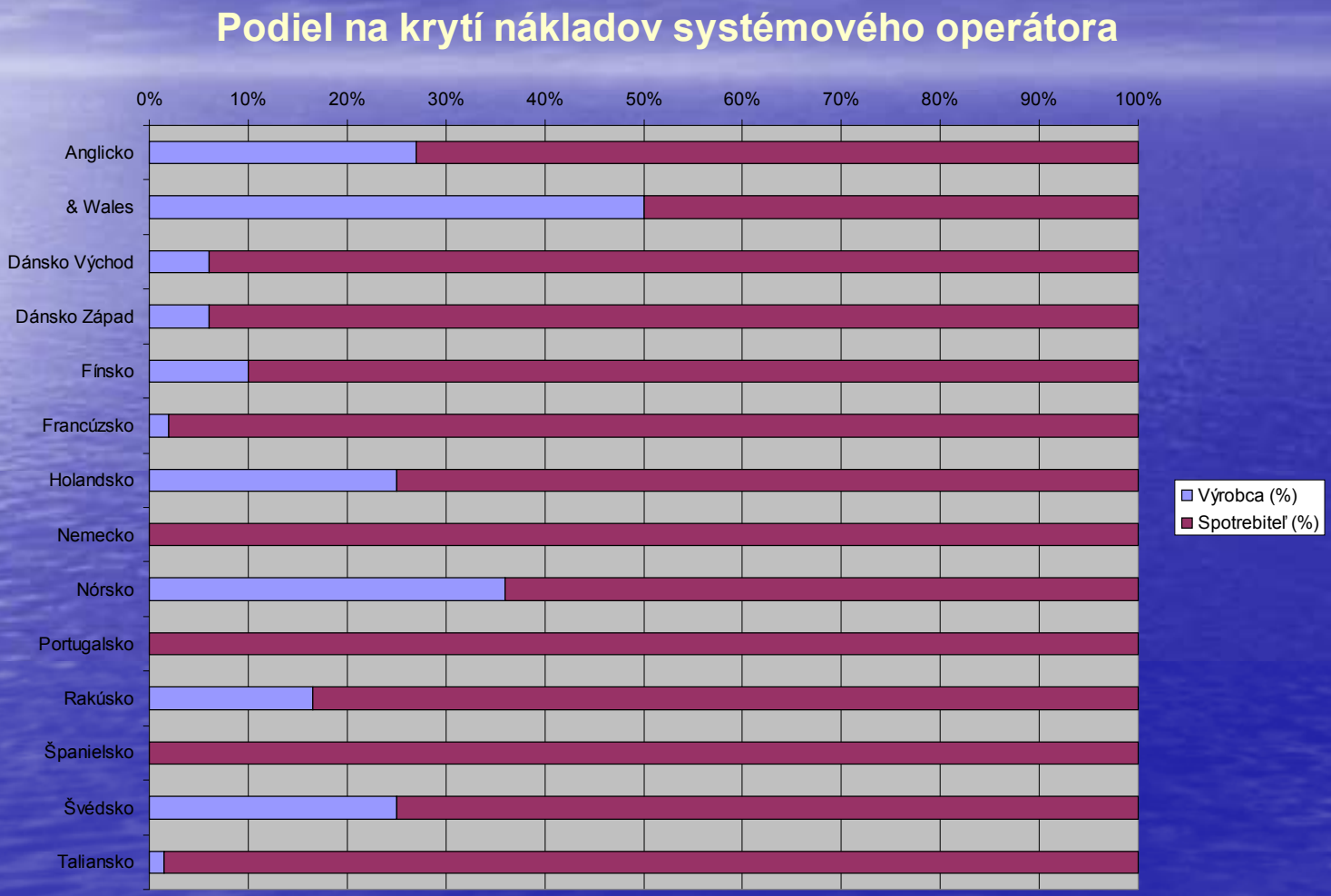
- Na úrovni dodávateľa je snaha vytvoriť multiutilitárne energetické služby
- Možnosť vytvorenia ponuky uceleného balíka energetických služieb (substitúciou energetických tovarov ponúknuť vyšší zákaznícky komfort)
- Presadenie sa dodávateľov na energetickom trhu vytvorí predpoklad na prebytok ponuky a tým zníženie cien energetických tovarov a služieb
- Regulátorom zabezpečená transparentnosť stanovenia cien energetických tovarov a služieb umožní konečnému spotrebiteľovi vedieť za čo platí

Dopady zmeny pre konečného spotrebiteľa

- Pri stanovovaní cien energetických tovarov, systémových a podporných služieb ide o vyváženosť ponuky a dopytu
- O dosiahnutí úspechu v podnikaní v energetike a harmónii trhu rozhoduje jeho trhová cena, cena tovaru umiestniteľná na príslušnom teritóriu
- Umiestniteľnosť energetických tovarov a objektivizácia ich cien sú možné len na základe hodnotenia ponuky a dopytu
- Prebytok dopytu povedie k rastu ceny a prebytok ponuky k jej poklesu (v lete sme boli svedkami, keď nedostatok ponuky spôsobil výrazné zvýšenie cien elektriny na európskom trhu)

	Podiel na krytí nákladov systémového operátora	
	Výrobca (%)	Spotrebiteľ (%)
Anglicko	27	73
& Wales	50	50
Dánsko Východ	6	94
Dánsko Západ	6	94
Fínsko	≤ 10	> 90
Francúzsko	2	98
Holandsko	25	75
Nemecko	0	100
Nórsko	36	64
Portugalsko	0	100
Rakúsko	16,5	83,5
Španielsko	0	100
Švédsko	25	75
Taliansko	1,5	98,5

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť regulácie sieťových odvetví na Slovensku

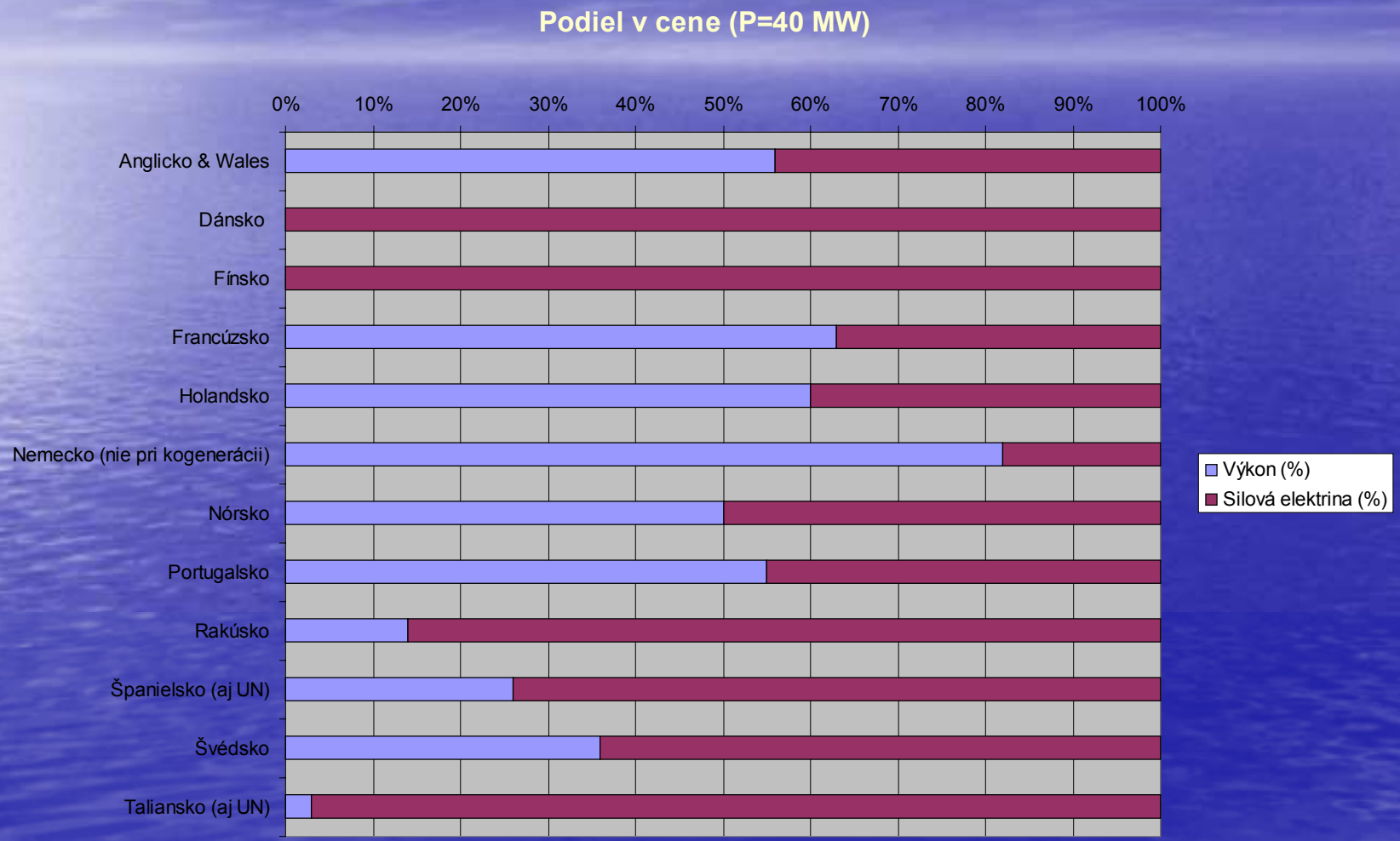
	Závislosť ceny Od časového pásma dňa	Závislosť ceny Od Vzdialenosti
Anglicko	Xx	Vzdialenosť
& Wales	Xx	Vzdialenosť
Dánsko Východ	Xx	-
Dánsko Západ	Xx	-
Fínsko	X	-
Francúzsko	-	-
Holandsko	-	-
Nemecko	-	-
Nórsko	xxx (podľa strát)	Vzdialenosť
Portugalsko	Xx	-
Rakúsko	Xx	-
Španielsko	Xxx	-
Švédsko	x (podľa strát)	Vzdialenosť
Taliansko	Xx	-

	Závislosť nákladov systémového operátora od strát	Zahrnutie systémových služieb v tarifoch za prenos
Anglicko	nie	áno
& Wales	od trhu s elektrinou	áno
Dánsko Východ	áno	nie
Dánsko Západ	áno	tarifa za podpornú službu
Fínsko	áno	Áno
Francúzsko	áno	Áno
Holandsko	áno	nie, sú v systémovom poplatku
Nemecko	áno	Áno
Nórsko	áno	áno v príslušnom pomere
Portugalsko	nie	špeciálne ceny
Rakúsko	áno	áno, špecifická hodnota pre výrobcu
Španielsko	nie	Nie
Švédsko	áno	áno v príslušnom pomere
Taliansko	nie	áno, špecificky pre výrobcov a spotrebiteľov

Relácia podielu jednotlivých komponentov na prenosových tarifách sa nezanedbateľne mení na úrovni vvn (prevádzka + investície + straty + systémové služby)

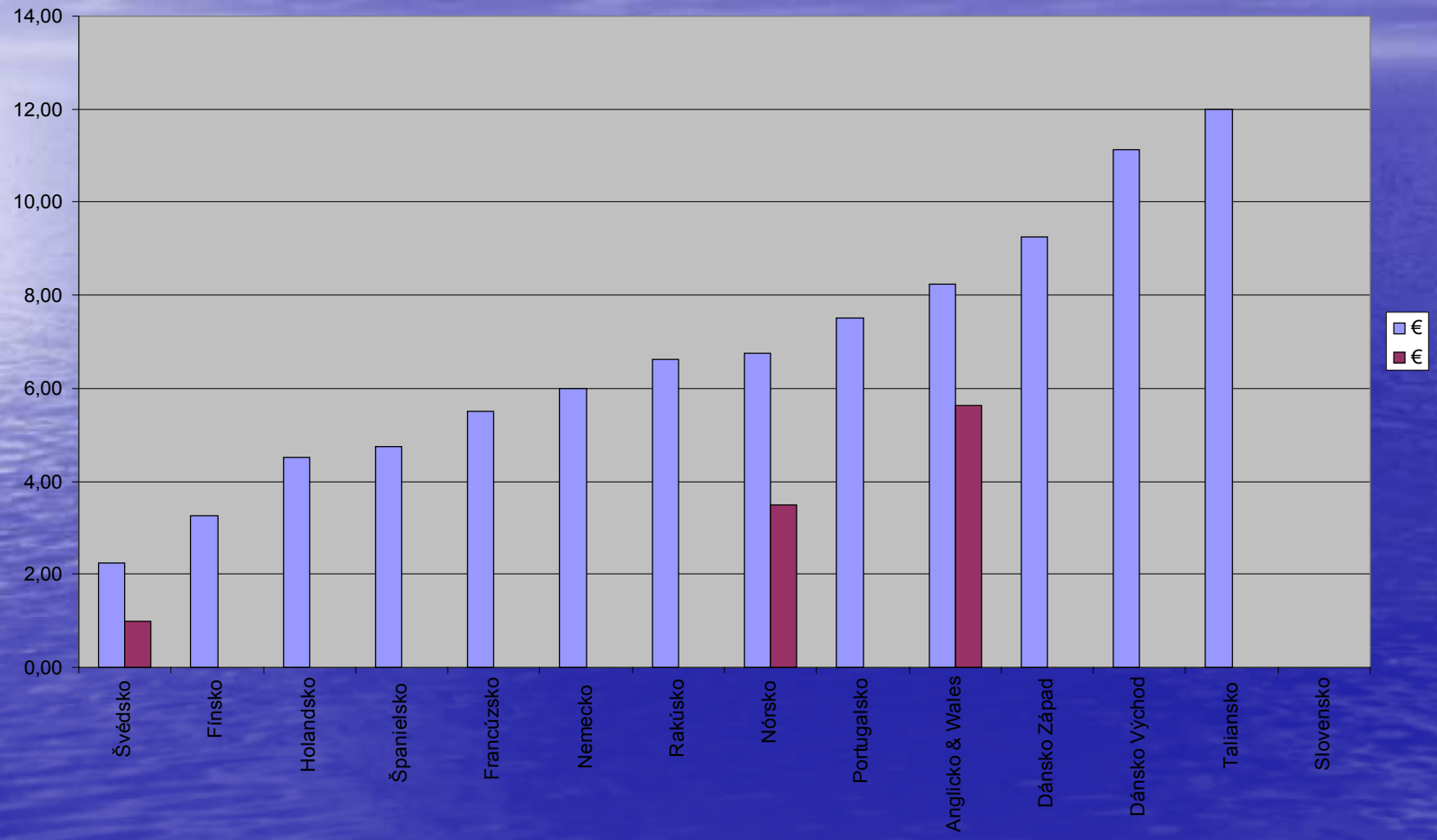
	Podiel v cene (P=40 MW)	
	Výkon (%)	Silová elektrina (%)
Anglicko & Wales	56	44
Dánsko	0	100
Fínsko	0	100
Francúzsko	63	37
Holandsko	60	40
Nemecko (nie pri kogenerácii)	82	18
Nórsko	50	50
Portugalsko	55	45
Rakúsko	14	86
Španielsko (aj UN)	26	74
Švédsko	36	64
Taliansko (aj UN)	3	97

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť regulácie sieťových odvetví na Slovensku

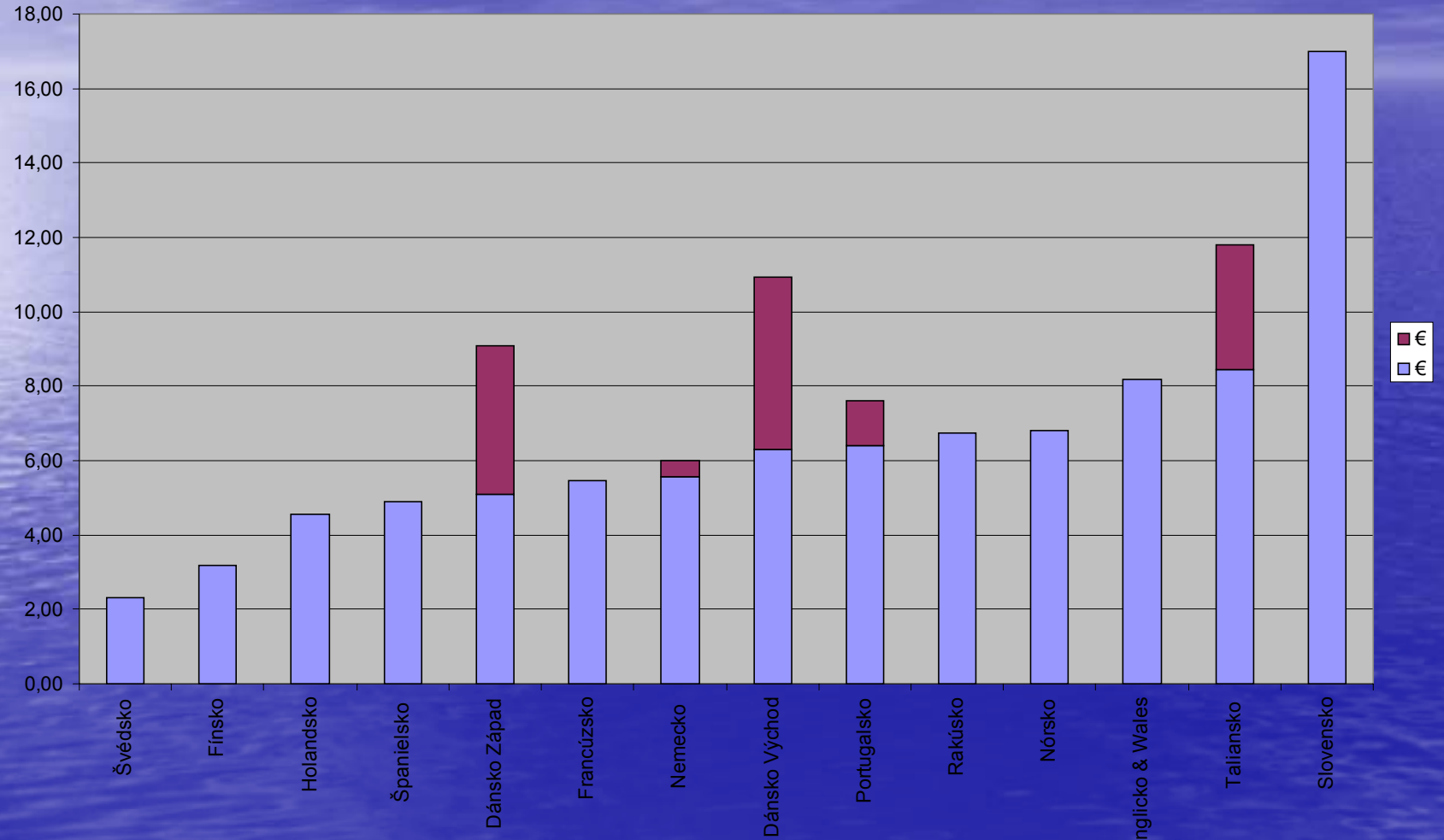

	€	€			€	€	∑ €
Švédsko	2,25	1,00		Švédsko	2,30		2,30
Fínsko	3,25			Fínsko	3,20		3,20
Holandsko	4,50			Holandsko	4,55		4,55
Španielsko	4,75			Španielsko	4,90		4,90
Francúzsko	5,50			Dánsko Západ	5,10	4,00	9,10
Nemecko	6,00			Francúzsko	5,45		5,45
Rakúsko	6,63			Nemecko	5,55	0,45	6,00
Nórsko	6,75	3,50		Dánsko Východ	6,30	4,64	10,94
Portugalsko	7,50			Portugalsko	6,40	1,20	7,60
Anglicko & Wales	8,25	5,63		Rakúsko	6,73		6,73
Dánsko Západ	9,25			Nórsko	6,82		6,82
Dánsko Východ	11,13			Anglicko & Wales	8,18		8,18
Taliansko	12,00			Taliansko	8,45	3,36	11,81
Slovensko				Slovensko	17,00		17,00

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť regulácie sieťových odvetví na Slovensku

Minulosť, prítomnosť a budúcnosť regulácie sieťových odvetví na Slovensku

Ďakujem za pozornosť
Želám príjemný deň

Ing. Miroslav Kučera
Klub 500
Nobelova 18
831 02 Bratislava